

Nr 4/2014, 8. årgang

Tynset

Tema

Kulturminner og kulturmiljøer

Informasjonsmagasin
fra Tynset kommune

Vekker liv i gamle hus

Det er blitt liv i den gamle gården Bortistu på Neby igjen. Hver søndag er den nye kafeen blitt et naturlig møtepunkt og endestasjon for turgående tynsetinger. Rader med barnevogner er oppstilt utenfor og glad barnelatter og begeistrede hyl høres fra lekerommet.

– Vi har fått en start langt over alle forventninger, og har gjester i absolutt alle aldre, forteller Hege Stubberud, Anette Bay, Rønnaug Åkerman Sandmæl og Line Ryen Svee. Fire unge ildsjeler med stor respekt for den gamle gården har også startet håndverksutsalg i Bortistu.

– Vi syr, strikker og pusser opp gamle møbler for salg og ønsket å etablere et utsalg og en alternativ kafé. Da vi begynte å tenke på Bortistu. Her er det også plass til små arrangementer. Julemarkedet som tidligere var i Glomtun arrangerte vi nå her i Østerdalsstua, og det vil vi skal bli en tradisjon. Alle fire har 80%-stillinger ved siden av, og til sammen har de 12 barn! Den yngste ble født nesten samtidig med åpningen 1. oktober.

– Dette er noe vi gjør på "fritida". Vi har imidlertid etablert et eget selskap og vi går i "turnus". Vi fikk en pangstart, og med god hjelp fra familie og venner får vi til å holde oppe søndager og onsdager. Alt som serveres baker vi sjøl, forteller de driftige damene.

Neby nevnes i skrift første gang i 1578, men bosettingen er eldre. Før Rørosbanen ble åpnet i 1877, var Neby handelssentrum. Familien Tangen drev i hundre år butikk, gjestgiveri og skjenkested på Neby, men avviklet dette i 1911. Sentrum ble som en følge av etableringen av Rørosbanen, utviklet på stasjonssida. Siste forretning i drift på Neby ble lagt ned i 1975.

Den første brukeren som er nevnt for garden Bortistu på Neby er Elling Neby (krøtetellinga i 1657). Garden har gjennom århundrenes løp vært delt i flere bruksenheter.

I dag består tunet av 6 hus, hovedbygning, østerdalsstue, stabbur, stall, fjøs og smie. Fjøset er et typisk steinfjøs, antakelig bygget i 1821. Hovedbygningen er et toetasjes tømmerhus. Dette ble bolighus på 1870-tallet. Tidligere var Østerdalsstua hovedhuset. Østerdalsstua er ei barfrøstue med et barfrøloft i inngangspartiet. Stua er forholdsvis stor, fint møblert og dekorert. Mest omfattende er malinga på skap og lister. Malinga er sannsynligvis utført av Synvis Olsen Holemoen og Ole A. Beitdokken. Slik står den den dag i dag, og kafégjestene kan fornemme historien som her sitter i veggene.

Kjøkkenet i hovedhuset har damene bygget noe om for å få til en effektiv kafédrift. Dette er gjort på en så skånsom måte som overhode mulig for å kunne å kombinere det gamle med moderne krav. Gjenbruksprofilen er førende i forretningsmodellen til de fire damene. Synes du kaffekoppen du drikker av er fin, kan du kjøpe med deg denne. Sitter du i en stol du kunne tenkt deg hjemme i stua kan du få kjøpe denne også.

– Interiøret i storstua får du derimot *ikke* kjøpt. Det gjelder kun det vi har brakt med oss til gards, påpeker Line.

Bortistu forvaltes i dag av Stiftelsen Bortistu Neby. Bakgrunnen for Stiftelsen Bortistu Neby er Kjellaug Haugen Holter og Magne Neby Holter sitt ønske om å opprette en stiftelse hvor Tynset Bygdemuseum, Neby Vel og Tynset kommune skal ta vare på, forvalte og videreføre eiendommen Bortistu Neby til beste for innbyggerne i Tynset.

Stiftelsen ble opprettet i 1998, og stiftelsens eiendom består av tunet på Neby, setertomt i Gammeldalen og skogteiger.

Stiftelsens formål er å arbeide for bevaring av eiendom og gjenstander samt bevaring av Magne Holters kunstneriske arbeider og etablering av et kunst- og håndverkssenter.

– Hovedfokus er å gjøre eiendommen kjent i lokalbefolkningen samt sette husene i en slik stand at de ikke forfaller og kan brukes til enkle arrangementer. Garden består av et tun som er verdt å ta vare på, samtidig som det er et blikkfang ved inngangen til Tynset sentrum, sier styreleder Morten B. Ofte. Stiftelsen er godt fornøyd med at det nå er etablert en kafé med variert utsalg i hovedhuset. Dette skaper aktivitet som er positivt for tunet, husa og Neby.

PORTRETET

Tekst og foto : Ingrid Eide

Nr. 3/2014

 02

Nr. 3/2014

 03

Magasinet Tynset

Nr. 4/2014, 8. årgang

Utgiver

Tynset kommune
2500 Tynset

Redaksjonen

Arild Einar Trøen (rådmann og ansvarlig redaktør)
Morten Often (ass. rådmann)
Bersvend Salbu (ordfører)
Beate Hjertager (kultursjef)
Per John Valle (teknisk sjef)
Bent Kvisle (utdanningsjef)
Mariann Totlund (enhetsleder landbruk og miljø)
Trine Økseter Knudsen
(leder for plan, bygg og geodata)
Gosia Kveberg (Servicetorget)
Ingrid Eide (fotograf og journalist)

Kontakt

Telefon 62 48 50 00
Telefaks 62 48 50 11
Epost postmottak@tynset.kommune.no
Internett www.tynset.kommune.no

Annonsering i informasjonsmagasinet

Organisasjoner og næringsliv kan annonsere i våre spalter. Ta kontakt for ytterligere informasjon og bistand med utforming av annonsemateriell.

Kontakt vedrørende annonsering

INGRAFO, 2540 Tolga

Telefon 62 11 71 99
Epost post@ingrafo.no
Web www.ingrafo.no

Foto 1. omslagsside

"Julenissen"

Foto: © Ingrid Eide / Ingrafo

Grafisk utforming

© 2014 INGRAFO
www.ingrafo.no

Opplag

3.600

Trykk

Flisa Trykkeri AS

Miljøspalten

Deilig er Jorden!

Snart skal vi samles igjen for å synge de gamle julesangene, mens julematen står i ovnen og huset er pyntet til fest, med røde lys og nisser, både her og der. Det er fred, og det er godt. Tradisjonen henger igjen fra generasjonene før oss, og vi skal føre den videre til dem som kommer etter oss.

Vi har så mange muligheter. Vi kan gjøre så mange valg. Det finnes så mange sterke markedskrefter som presser på for å skape julestemning – LØP og KJØP! Billig, billig! O jul med din glede, og du grønne glitrende, o'hoi! Det er lett å la seg rive med, tro at det er dette som er jul - kjøpe, kjøpe og løpe, løpe ... men, hvor bliver julestemningen når regningen skal betales? Det er da vi kan bruke vår forbrukerkraft - la det gå sport i en bærekraftig julefeiring!

Velger du miljøvennlige og etiske varer, vil det være et bidrag til mer rettferdig handel og et bedre miljø i verden. Dessuten er som oftest produktene også sunnere for deg. Her er noen alternativer:

- Bærekraftig mat
- Spis lavt (i næringskjeden), dvs frukt, korn, grønt og fisk
- Spis opp, spis rester
- Spis økologisk, uten bruk av kjemiske sprøytemidler
- Spis naturen (bær, sopp, vilt og ville urter)
- Spis hagen (poteter, gulrøtter, sukkererter og salat)
- Komposter matavfallet med isolert og musesikker kompostbenge
- Spis lokal mat med lave transportavstander
- Gjenbruk av møbler og klær
- Etiske og miljøvennlige klær i blant annet økologisk bomull, ull, silke og bambus, hvor det ikke er brukt sprøytemidler eller miljøfarlige stoff i produksjonen
- Etiske smykker og tilbehør
- Økologisk og miljøvennlig kosmetikk og hudpleie er produkter uten parabener, SLS, PEG eller silikon
- Miljømerket datautstyr, skrivere og kopimaskiner

Vet du ikke hvor du får tak i slike varer?
Spør på butikken!

Sjekk også
www.grønnhverdag.no

Kos dere masse i jula, ta vare på hverandre og vår felles klode!

Ny kulturminneplan under utarbeidelse

Kulturminner og kulturmiljøer sees på som en viktig ressurs for verdiskaping og nærings- og lokalsamfunnsutvikling både i Alvdal og Tynset kommune. Derfor skal det nå utarbeides en felles kulturminneplan for disse to kommunene.

Bilder fra Røstvangen gruver

Både Alvdal og Tynset har lagt vekt på betydningen av kulturminner og kulturmiljøer i sine planverk. I november 2013 inviterte Hedmark Fylkeskommune, Miljøverndepartementet og Riksantikvaren til samarbeid for kommuner som ønsket å øke kompetansen og sikre god lokal forvaltning innen kulturminnevern. Tynset kommune er i oppstarten av rullering av kommuneplan fra 2002, og har i den forbindelse behov for ny kartlegging av kulturminner og -miljøer.

En kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer er viktig for å lykkes med satsing på kulturarv som kjerne til næringsutvikling. «Offensiv satsing på kultur- og naturbasert reiseliv» et definert målområde for kommunen. Det skal legges til rette for økt verdiskaping innen kultur- og opplevelsesnæringene. Kunst og kultur skal skape identitet og særpreg, og gi grunnlag for vekst og utvikling. En kulturminneplan er en viktig strategi for å oppnå dette.

Kommunedelplanen er felles for Tynset og Alvdal kommune og har flere formål:

- Planen skal gi oppdatert statusoversikt over kulturminner - og miljøer i begge kommunene, spesielt samiske
- Strukturere og tematisere kulturminner og -miljøer
- Avklare kommunenes mål for forvaltningen av kulturminner og -miljøer, og legge opp en prioriteringsstrategi som grunnlag for videre forvaltning
- Sikre god sammenheng med kommuneplanenes arealdel med juridisk bindende bestemmelser, hensynsoner og retningslinjer
- Utarbeide en handlingsplan på bakgrunn av de prioriteringer som er gjort.
- Handlingsplanen skal være utgangspunkt for forvaltning og formidling av kommunenes kulturarv
- Felles kommunedelplan skal sikre en helhetlig oversikt over de
- Kulturminneressursene kommunene har, og sikre samarbeid og felles forståelse for prioriteringer, innsatsområder og tiltak

Fortsetter neste side ...

Fortsatt fra forrige side ...

For begge kommunene er det viktig å få samlet inn nye registreringer og kvalitetssikre lokalisering og beskrivelse av kulturminnet/kulturmiljøet. Temaer og typer kulturminner som er aktuelle er tidlig industrialisering, gruvehistorie, pelsdyrnæring, krigsminner og forsvarsverk, sentrumsutvikling, ferdselsleder, tidlig reiseliv og hyttebebyggelse, immateriell kulturarv herunder stedsnavn, forfattere og kunstnere. Bygningsmiljøer og arkitektur er viktig tematikk, kulturlandskap etter 1630, kulturminner i utmark, seteranlegg, meierier og sist, men ikke minst, samiske kulturminner.

Handlingsplanen blir til gjennom et samarbeid mellom kommunene, ulike kulturvernfarelige instanser, og gjennom involvering av lag og foreninger.

Det er viktig at kunnskap og informasjon om kulturminner og kulturmiljøer er enkelt tilgjengelig og lett forståelig. Det skal utarbeides temakart som er tilgjengelig på nett og i papirversjon. I tillegg skal informasjonen på en god og enkelt måte være tilgjengelig gjennom kommunenes kartløsning.

Planarbeidet er organisert gjennom en styringsgruppe, en arbeidsgruppe med prosjektleder fra kulturtjenesten som samkjører arbeidet i Alvdal og Tynset, og en ressursgruppe.

Aktuelle aktører i ressursgruppa er Nordøsterdalsmuseet, ressurspersoner i hver av kommunene og feltgrupper ute i grendene, næringslivsaktører, representant fra kommunenes avdeling for landbruk og miljø, Fredrik Gaves historielag, Kvikne historielag, Tyllidalen bygdetun og Tynsets museums- og historielag.

Gjennom samarbeidet med Hedmark fylkeskommune og Riksantikvaren vil kommunene dra nytte av veiledning og andre kommuners erfaringer i arbeidet med planen.

Planprogrammet er lagt ut på høring i begge kommuner, og er å finne på kommunenes hjemmeside under fanen planer til høring. Høringsfristen er satt til 22.01.2015.

Innspill sendes kommunen pr. epost til postmottak@tynset.kommune.no, eller pr brev. Kulturminneplanen skal ferdigstilles innen desember 2015.

Hva er kulturminnevern?

I loven om kulturminnevern er et kulturminne definert som alle spor av menneskelig aktivitet i vårt fysiske miljø. I følge denne definisjonen har man i prinsippet skapt et kulturminne om man går ut og velter en stein overende. Vil det dermed si at man har skapt et kulturminne som har krav på vern?

Tekst: Kirsten Frønæs,
Konservator ved Anno museum/Nordøsterdalsmuseet

Svaret på spørsmålet er selvfølgelig nei. Verneverdi blir vurdert utfra et sett av kriterier som vil variere i forhold til tida vi lever i og den erfaringsverden vi tilhører. Da kulturminnevernet vokste frem i Norge på midten av 1800-tallet var det som en reaksjon på at svært mange stavkirker ble revet og erstattet av moderne kirker i nygotisk stil. En av årsakene lå i kirkeloven av 1851 som påla kommunene å holde seg med kirker som kunne romme 3/10 av befolkningen.

Maleren I. C. Dahl var en av pådriverne for opprettelsen av Fortidsminneforeningen. Han var utdannet i Tyskland og sterkt preget av tysk romantisk filosofi og kunstsyn. På studiereiser rundt i landet så han, og andre malere med han, hvordan eldre tiders byggeskikk var under sterkt press. I. C. Dahl var ikke blant grunnleggerne av foreningen, men han ble blant de første æresmedlemmene. Fortidsminneforeningen skulle arbeide for «at opspore, undersøge og vedligeholde norske Fortidsmindesmærker, især saadanne som oplyse Folkets Kunstfærdighed og Kunstsans i Fortiden, samt gjøre disse Gjenstande bekjendte for Almenheden ved Afbildninger og Beskrivelser». Estetikk var altså den viktigste begrunnelsen for vern. Mange av stavkirkene var små, mørke og unnselige bygg, men de stammet fra middelalderen da Norge fremdeles var en selvstendig nasjon. De representerte på den måten noe genuint norsk, annerledes enn det danske og svenske. Dermed kan man også si at kulturminnevernet hadde viktige politiske og nasjonsbyggende funksjoner.

Går vi tilbake til definisjonen over, hentet fra kulturminneloven av 1978, ser vi at den ikke tar hensyn til estetikk, alder eller vernestatus. Årsaken blir ganske åpenbar med et lokalt eksempel. Restene etter Røstvangen gruver er hverken særlig vakre eller særlig gamle, men vi betrakter dem like fullt som et kulturminne. Hva et kulturminne som Røstvangen forteller, vil imidlertid variere med betrakteren. En økonom vil nok lese en helt annen historie ut av ruinene enn datteren av en gruveslusk som arbeidet der.

Evnen til å identifisere kulturminner, det å se dem, vil tilsvarende være preget av den erfaringsverden man tilhører. Særlig tydelig blir det når man snakker om natur- og kulturlandskap. For en etnisk nordmann vil et landskap kunne fortone seg som uberørt natur, mens en med bakgrunn fra samisk reindrift raskt vil kunne se at det samme landskapet er blitt brukt i reindrifta.

*Tynset sentrum tidlig på 1960-tallet, mulig sent på 1950-tallet.
Under: Fra sent 1960-tall. Foto: Utlånt fra Nordøsterdalsmuseet*

Han vil for eksempel kunne identifisere en trø brukt til melking av tamrein der den andre bare ser en liten slette. Forvaltning av kulturminner krever mye kunnskap og evne til å trå rett der ulike interesser står mot hverandre. For hvem eier historien?

Hva som blir sett på som verneverdig vil også variere med tiden man befinner seg i. Det er Tynset-byen et godt eksempel på. Da Tynset vokste fram som stasjonsby etter åpningen av Rørosbanen i 1877 var sveitserstilen høyeste mote. Den markerte et klart brudd med tidligere byggeskikk, både byggeteknisk og i estetisk utforming. Sveitserstilen var i tillegg importert fra Tyskland og bar preg av nygotikkens stilidealer. Utover på 1900-tallet ble historismen, som sveitserstilen er en del av, avløst av ny-klassisismen, og deretter av funksjonalismen. En av funksjonalismens fremste arkitekter var sveitseren Le Corbusier. Han var uttalt sosialist og kom til å prege arkitekturen på hele 1900-tallet. Arven etter Le Corbusier preger også norsk etterkrigsarkitektur og dermed også den delen av kulturminnevernet som omhandler bygningsarven. Grovt sagt kan vi si at kulturminnevernet tilhørte den politiske høyresiden fram til 1970-tallet. Venstresida i politikken stod for modernisering og sanering. Vi skulle bort fra fattig-Norge, bort fra klaskeskillene. Et av virkemidlene var moderne boliger med flislagte bad og kjøkken med glatte, vaskbare overflater. På 1960-tallet var sveitserstilen ikke blitt gammel nok til å sees på som særlig pen, den ble heller ikke sett på som «typisk norsk». Offentlige bygg fra perioden bærer gjerne preg av det som blir kalt «betong-brutalisme», som rådhuset på Tynset kan sees som en representant for, til tross for at bygget er blendet med tegl. Mens sveitserstilen kunne «klistres på» eksisterende bygg i form av listverk og ornamenter, og dermed integreres i lokal byggeskikk, markerte betong-brutalismen et totalt brudd med det lokale. Rådhuset på Tynset vil ha mer til felles med bygg fra tilsvarende periode i USA eller Kina enn det har med ei østerdalsstue. Høyhuset med ti etasjer, kan stå som et symbol for en tid med voldsom fremtidsstro. Det er kåret til Norges styggeste rådhus, hva framtida vil mene om det, er det ingen som vet.

Rådmannens side

Foto : Ingrid Eide / Ingrafo

Førjulstid er budsjettid

Førjulstid er måneden for både budsjettarbeid og julegaver. Det er et omfattende arbeid og det oppleves like vanskelig hvert eneste år. Behovene oppleves alltid større enn det pengepungen gir rom for. Julegaver kan du få på tilbud, gode kommunale tjenester kan kun leveres gjennom møysommelig og målrettet arbeid uten snarveier.

Som vanlig håper vi på en liten ekstra pakke fra staten, men vi vet av erfaring at den neppe kommer. Og selv om staten ved noen anledninger gir gaver har den en tendens til å pakke dem opp selv. Enten det nå er flere sykehjemsplasser, flere lærere eller rett og slett lovnader om mer av alt til alle. Og når staten har pakket opp blir det opp til kommunen å sørge for at mottakeren ikke blir skuffet.

Når året starter vet vi ganske nøyaktig hvor mye penger Tynset kommune har til rådighet. Størstedelen av kommunens inntekter brukes til å gi mange ulike tjenester. Kommunen er en kompleks virksomhet som leverer rundt 720 ulike lovpålagte tjenester i tillegg til nærmere 150 tjenester som ikke lovpålagte. Dette er tjenester gjennom hele livsløpet, faktisk fra før du blir født. Det er legetjenester, helsestasjon, barnehage, skole, tilbud innen psykiatri, hjemmehjelp, hjemmesykepleie, drift av omsorgsboliger og sykehjemsplasser. Videre kommer tekniske tjenester for avløp, renovasjon, byggesaksbehandling, kart og oppmåling, snøbrøyting og vedlikehold av veier bare for å nevne noen få oppgaver.

Budsjettet for neste år har 530 millioner til rådighet. Av dette går 44 % til helse og omsorg, 28 % til grunnskole og 14 % til barnehage. Hvis vi regner med drift av skolebygg, institusjonsbygg og barnehagebygg betyr det at disse tre sektorene til sammen utgjør om lag 90 % av budsjettet til Tynset kommune.

I og med at vi vet hvor store inntekter kommunen har, må vi lage et budsjett som tar hensyn til det. Det må balanseres hvor mye som skal gå til investeringer og hvor mye som skal gå til drift. Likeledes må driftsmidler

fordeles mellom de ulike virksomhetene. Enkelt sagt betyr mer penger et sted mindre penger et annet sted fordi totale inntekter er gitt. For 2015 vet vi at vi har 12 millioner kroner mindre å rutte med. Dette skyldes i all hovedsak lavere statlige overføringer og lavere skatteinntekter.

Rådmannens oppgave er å legge fram et saldert forslag til budsjett, det vil si et budsjett der utgiftene er tilpasset inntektene. Budsjettets utgiftsside kan ikke overstige kommunens samlede inntekter. Så lenge 90 % av kommunens driftsmidler går til drift av helse- og omsorg, barnehager og skoler kan ikke vesentlige reduksjoner gjennomføres uten at disse sektorene berøres. I forslaget til neste års budsjett er det foretatt en vesentlig reduksjon for skole, barnehage og pleie og omsorg. Når driftsnivået skal reduseres må dette skje gjennom omstilling der antall ansatte reduseres.

Neste års budsjett er stramt. Kort oppsummert er rammene for neste år redusert med 2 millioner for skole, 2 millioner for barnehage, 6,5 millioner for helse og omsorg og 2 millioner til andre rammeområder i budsjettet. Det vil innebære færre ansatte i skole og barnehage og en vesentlig nedbemanning innen helse og omsorg. Forslaget til budsjett vil bety strukturendringer for helse og omsorg som gir forholdsvis store konsekvenser. Det foreslås at all bemanning ved omsorgsleiligheter avvikles og overføres til hjemmetjenesten. Det vil gjøre det mulig med en mer fleksibel bruk av bemanningen og mer individuelt tilpassede tjenester. Forslaget betyr at antall ansatte innen helse og omsorg

Innbyggerundersøkelsen i Tynset kommune

skal reduseres med 15 årsverk innen 2016. Det legges opp til nedtrapping over tid og ingen fast ansatte vil bli sagt opp.

Det er tidligere gjort vedtak om flere store investeringer som er helt eller delvis gjennomført. Det gjelder utbygging av Skogstua og Haverslia barnehager, ny barnehage til erstatning for Tronstua, ny rundkjøring ved Nord-Østerdal videregående skole, veier og bussholdeplasser i sykehusområdet, bygging av avlastningsboliger for funksjonshemmede og ikke minst kjøp og renovering av gamle Holmen videregående skole.

I forslaget til neste års budsjett er det foreslått investeringer på 54 millioner i 2015. Total investeringsramme for hele planperioden er på snaut 190 millioner kroner. Noen tidligere forslag investeringer er tatt ut og nytt svømmebasseng foreslås flyttet til 2018. I mellomtiden må det vurderes om det i det hele tatt er mulig å gjennomføre en så tung investering uten at det gjøres vesentlige reduksjoner i driftsnivået.

Forslaget til neste års budsjett handler om å fordele totalt 530 millioner kroner. Det er mye penger og gir kommunen muligheter for å levere et omfattende tjenestetilbud til innbyggerne. Vi har i fellesskap laget et budsjettforslag vi mener vi kan leve med neste år. Det er opp til kommunestyret å vedta endelig budsjett, det skjer 11. desember 2014.

Arild Einar Trøen
Rådmann

Våren 2014 gjennomførte Tynset kommune brukerundersøkelser for mange av tjenestene som kommunen leverer. En av undersøkelsene var en innbyggerundersøkelse som ble sendt til et utvalg av Tynsets innbyggere.

Bakgrunnen for undersøkelsen var et ønske om å bedre kvaliteten på tjenestene og kommunen vi bor i. For å kunne gjøre dette er tilbakemelding fra innbyggerne viktig. Ved å få erfaringer og synspunkter fra innbyggerne kan kommunen få en oversikt over hva vi er bra på og hva vi bør forbedre oss på.

For å gjennomføre undersøkelsen benyttet vi et system som kalles Bedrekommune. I dette systemet får vi anledning til å sammenligne oss med andre kommuner i Norge. Så langt i 2014 har 19 kommuner gjennomført innbyggerundersøkelsen.

Undersøkelsen ble sendt til i alt 543 personer i Tynset kommune. 169 besvarte undersøkelsen (31 %). Her er en kort oppsummering på resultatet av undersøkelsen:

Spørsmål	Snitt Tynset	Snitt Norge
Tjenestene fra din kommune - bruker	5,2	4,7
Tjenestene fra din kommune – inntrykk	4,8	4,3
Næring og arbeid	4,3	3,6
Transport og tilgjengelighet i kommunen	3,3	3,1
Miljø i kommunen	5,1	5,1
Klima og energi	4,2	3,8
Natur og landskap og friluftsliv	4,9	4,5
Levekår	4,8	4,3
Bomiljø og senterfunksjoner i kommunen der du bor	4,6	4,0
Servicetilbudet	4,9	4,1
Boligtilbudet	4,8	3,9
Kultur og idrett	5,0	4,5
Utbygging og utvikling	4,4	3,7
Trygghet	5,3	5,1
Kommunen som bosted	5,1	4,8
Møte med din kommune	4,2	3,5
Tillit	4,4	3,7
Helhetsvurdering	4,8	4,1
Snitt totalt	4,7	4,2

Resultatene viser et godt snitt for Tynset. Det er samtidig viktig å være klar over at det kun er et utvalg av Tynset kommunes innbyggere som har besvart undersøkelsen, og det er kun 18 andre kommuner i Norge vi sammenligner oss med.

Kommunen er i gang med å utarbeide samfunnsdelen i kommuneplanen, og det arbeides med tre hovedmål: 1) Mangfold i arbeidsplasser, 2) bærekraftig utvikling og 3) det gode liv. For å nå disse målene er det plukket ut fem satsningsområder som skal vies særlig oppmerksomhet og ressurser i de kommende år. Satsningsområdene er regionsenter, arbeidsplasser, kompetanse, folkehelse og tjenester. Både målene og satsningsområdene er viktige for å forbedre resultatene fra årets innbyggerundersøkelse. For å bedre resultatene kreves langsiktig arbeid, med tilbakemeldinger underveis. Innbyggerundersøkelsen er omfattende, og vil ikke bli gjennomført årlig, men vi planlegger med en gjennomføring i hver kommunestyreperiode. I praksis betyr det en gang hvert 4. år. For å lese mer om selve spørsmålene henviser vi til kommunens hjemmeside.

Bokbad

i Tynset bibliotek

Torsdag 29. januar 2015 kl. 19.00

Trude Teige: **JENTA SOM SLUTTET Å SNAKKE**

Trude Teige er utdannet oversetter og journalist. Hun har jobbet som politisk reporter, nyhetsanker og programleder i TV2 siden starten i 1992. I 2002 debuterte hun med den historiske romanen "Havet syng", oppfølgeren "Lene seg mot vinden" kom to år senere.

De fire krimromanene om TV-journalisten Kajsa Coren - "Noen vet", "En hjelpende hånd", "Svik" og "Jenta som sluttet å snakke" har vunnet mange lesere.

Med romanen "Jenta som sluttet å snakke", befester Trude Teige sin posisjon som en av de fremste kriminalforfattere som tar utgangspunkt i skyggesidene som preger mange lokalsamfunn. Forfatteren er nominert til Bokhandlerprisen 2014 for "Jenta som sluttet å snakke".

Prøysen-jul med Teatralis

Teatralisgjengen har i forbindelse med Prøysen-året tatt et dypdykk i Alf Prøysens tekster og funnet også helt ukjente tekster av den folkekjære forfatteren.

16. desember går teatergruppas årlige forestilling igjen av stabelen. Formiddagsforestillingen er for inviterte gjester, kveldsforestillingen er åpen for alle. Instruktør og leder Elisabeth Aarnes Hoel forteller at mini-Prøysenforestillingen som gruppa viste i sommer, nå er utvidet til en juleforestilling med mange av Prøysens kjente og kjære julesanger. Mellom 25 og 30 aktører inklusive ledere og instruktører er i aksjon på scena.

Teatralis er et samarbeidsprosjekt mellom kulturetaten, Tynset Opplæringscenter og Litun senter. Teatergruppa har eksistert i over 20 år og har vært og er et meget betydningsfullt og positivt tilbud for elevene som er fra hele Fjellregionen. Her opplever de mestring og inkludering. På scena gir alle alt. Ekstra motiverende er det at nesten alle forestillinger går for et fullsatt kulturhus, forteller Hoel.

Julesekk og kalender

Ekstrasekk for julepapir kommer i postkassa før jul.

Du får også miljøkalenderen for 2015 med både tømmeplan og sorteringsveileder.

Vi i FIAS ønsker alle en trivelig førjulstid.

FIAS

Tlf.: 62 49 48 00 • www.fias.no

Hvilke spor vil **du** sette?

Kildesortering nytter!

Lokalhistorie som undervisningsmetode

"Borgerskapet" på vei til Tynset. Foto: Tynset barneskole

Lokalhistorie har i mange år vært en viktig del av undervisningen ved Tynset barneskole. Skolens visjon er at eleven skal være stolte av å representere Nord-Østerdalen og Tynset.

Lokalhistoriske tema

- 1. trinn:** Bli kjent i nærområdet
- 2. trinn:** Skolehistorie. Besøke Aaen skole. Utgangspunkt for lokalhistorie med vekt på fløting og andre kulturhistoriske spor langs Glomma
- 3. trinn:** Den gamle og den nye garden. Aktivitetsdag i Museumsparken i samarbeid med Ramsmoen og historielaget
- 4. trinn:** Kirkehistorie. Besøk i Tynset og Kvikne kirke. Pilgrimstur i Gamle allmannavegen til Vingelen.
- 5. trinn:** Fornhistorie. Kvartærhistoriske landemerker, istid, steinalder. Alternativt utmarkshistorie skogbruk, jakt og fiske
- 6. trinn:** Jernbanehistorien, Tynset som stasjonsby og handelssenter
- 7. trinn:** Regionens gruvehistorie. Røstvangen og Røros gruver

– Hvordan kan de gjøre det hvis de ikke kjenner til lokalhistorien, spør lærer og ildsjel Trond Steinbakken, som har et stort hjerte for tematikken.

– Rollespill er mye brukt som metode i kulturvernformidlingen her hos oss. Gjennom å lage opplevelser for elevene tilegner de seg historien på en praktisk måte og får virkelig følelsen av hvor forskjellig lokalsamfunnet vårt er i dag i forhold til tidligere, forklarer han.

Det lokalhistoriske prosjektet inkluderer alle trinn på barneskolen. I første trinn handler det om å bli kjent i sentrumsnære områder. Da besøker elevene plasser som stasjonen, Rådhuset, sykehuset, Tjønmosenteret, Skistua, Nytrømoen og knytter historie til disse stedene.

I dette arbeidet er Ramsmoen en nær samarbeidspartner. Dette er av stor betydning for skola da museet er med både på aktiviteter og bidrar med ressurspersoner inn i prosjekter. Et eksempel på det, er en utstillingen som omhandler steinalderen i Nord-Østerdalen som nå har vært utstilt i fem år.

– Denne utstillingen har vært gull verdt for å kunne konkretisere undervisningen rundt et tema som for barna blir ganske abstrakt, forklarer Steinbakken. Nå skal denne utstillingen tas ned, da gjenstander som er utlånt fra Kulturhistorisk Museum etter fem år må leveres tilbake.

Museumsparken er også flittig brukt av skolen. Tredje trinn arrangerer aktivitetsdag

i parken, mens sjette trinn bruker parken som arena for en historisk dag med rollespill hvor de har fokus på jernbanehistorien og Tynset som stasjonsby, håndverk- og handelssenter. Tidligere var Neby sentrumskjernen i Tynset. Da jernbanen kom i slutten av 1870-åra vokste det fram et nytt sentrum rundt stasjonen. Her ble det etablert ikke mindre enn 10-12 overnattingssteder.

Det er stemningen fra denne fordums tid elevene får oppleve på den historiske dagen for rollespillet. Alle spiller sine roller som borgerskap og vertskap, kokker, gårdsgutter og tjenestejenter. Borgerskapet reiser med tog fra Christiania, det vil si Auma, og kommer til Tynset hvor de og deres reisegods blir fraktet til Museumsparken. Her blir de «innlosjert». Deretter blir de invitert til skikkelig gjestebud med de gamle husa og restauranten som ramme. Trerettes middag, taler og dans på plattingen hører med. Prosjektet er tverrfaglig og innbefatter fag som både norsk, historie, samfunnsfag, til mat og helse og matte.

– På sjuende trinn er gruvehistorien som vektlegges. Elevene besøker både Røstvangen og Røros gruver. De får innblikk i betydningen av kølbrenningen og kølkjøringa hadde for distriktet. Kølkjørerne var datidens trailersjåfører.

– Det er denne historien vi som region har felles og som binder dette distriktet sammen, understreker Steinbakken.

Organisering av beitelagene i Tynset og Alvdal

I løpet av februar vil beitelagene i Tynset og Alvdal bli invitert til et møte med kommunen og fylkesmannen.

Temaer som vil bli tatt opp er organisering av lagene, krav til registrering i Brønnøysundregistrene, investerings- og tilskuddsordninger m.m. Vi håper at alle beitelagene kan stille med minimum en representant. Nærmere om tid og sted vil bli kunngjort nærmere.

Kontaktperson:

Rådgiver Randi Brænd
Enhet landbruk og miljø
Telefon 62 48 91 35

Hjelp til elektronisk søknad om produksjonstilskudd

Enhet for landbruk og miljø i Alvdal og Tynset tilbyr hjelp til å fylle ut elektronisk søknad om produksjonstilskudd onsdag 15. og torsdag 16. januar 2015:

Caspar Schärer
Tynset Rådhus
Telefon 913 08 113

Randi Brænd
Landbrukskontoret, Alvdal
Telefon 924 28 141

Kontakt oss for å avtale tidspunkt. Ta med bankbrikke for nettbank, evt. egen pc og de opplysningene som skal inn i søknaden (dyretall pr 31.12.14, utgifter til ferie- og fritidsavløsning i 2014).

"GÅR" DU GLIPP AV FOTTUREN? PRØV Å GÅ MED DEN GLADE TJUKKASGJENGEN!

Hver mandag kl. 19:00 går vi fra Sparken på torget.
Ca. 1 times fottur med gode turvenner.
Alle velkommen. Søk oss gjerne opp på Facebook.

Hilsen
TJUKKAS-SJEF TERJE WIEN
Telefon 952 67 605

Åpningstider i jula 2014

Servicetorget

Julaften 9:00 - 12:00
5. juledag 9:00 - 14:00
6. juledag 9:00 - 14:00
Nyttårsaften 9:00 - 12:00

Tynset bibliotek

Tynset biblioteket
Mandag 29. og tirsdag 30. desember kl 10:00 - 14:00

Kvikne bygdebibliotek
Lukket

Ordinære åpningsstider fra fredag 2. januar.

Telefon: 62 48 52 18
E-post: postmottak.biblioteket@tynset.kommune.no

Med hilsen oss på Tynset bibliotek

Helsestasjon

Mandag 29. og tirsdag 30. desember har vi åpent.
Helsestasjonen er stengt julaften og nyttårsaften.

Tynset Legekontor

Julaften 08:00 - 11:00
Telefontid 08:00 - 11:00

Romjula 09:00 - 13:00
Telefontid 09:00 - 12:00

Nyttårsaften 09:00 - 11:00
Telefontid 09:00 - 11:00

Det er åpent kun for øyeblikkelig hjelp.
Blodprøver før legetime kan ikke tas i romjula.

Husk medisinbestilling i god tid før jul – dvs senest uke 51.

Ny søknadsfrist for tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Fra 2015 er fristen for å søke tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket 15. mars. Formålet med tilskuddsordningen er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensingen fra jordbruket. Det kan søkes tilskudd til følgende tiltak:

- Tiltak for å opprettholde tradisjonell setring med mjølkeproduksjon
- Hydrotekniske tiltak, andre forurensingstiltak
- Tiltak innen biologisk mangfold og gammel kulturmark, rydding av gjenvokste beiter mv
- Istandsetting av verneverdige bygninger
- Tiltak for å bedre tilgjengelighet og opplevelser i landskapet
- Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter

Søknadsskjema finnes på kommunens hjemmeside, klikk på: Tjenester, landbruk / Aktuelle skjemaer / Søknad om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket

Nærmere opplysninger:

Enhet landbruk og miljø
Alvdal kommune
Telefon 62 48 90 00

Grovfôrseminar – Fjellandbruket

Jorda og grovfôret – vårt grunnlag for økt produksjon og inntjening

Seminaret er et samarbeid med syv kommuner i Fjellregionen og Fylkesmannen i Hedmark, Småfeprogrammet, Norsk landbruksrådgiving og Bioforsk.

Seminaret foregår i Tynset Kulturhus 28. januar 2015.
Ingen deltakeravgift.

Påmelding innen 22. januar 2015 til:

Servicetorget, Tynset kommune

Telefon 62 48 50 00 eller epost postmottak@tynset.kommune.no

For mer informasjon:

Jorunn Stubsjøen

Telefon 928 22 707

Epost: jorunn.stubsjoen@fylkesmannen.no

Program for dagen:

09:30	Oppmøte, kaffe/kake
10:00	Velkommen v/Bersvend Salbu
10:05 - 11:00	Kjøp og salg av jord og skog. Oppdeling av landbrukseiendommer, fastsetting av verdier på jord, og skog/utmark, konsesjonsverdi m.m. v/Jon Jamtli, Fylkesmannen i Hedmark
11:00 - 12:00	«Biffring låmdalen»; oppbygging og organisering. Suksesskriterier. Skal vi etablere Biffring i Nord-Østerdalen? v/Erlend og Guri Røhnebak
12:00 - 12:30	Norturas rolle i etablering og oppfølging av «Biffring Glåmdalen» v/Elisabeth Kluften, Nortura
12:30 - 13:30	Lunsj
13:30 - 14:15	Grovfôret i Fjellandbruket; Optimal høstetidspunkt for høy kvalitet og mengde til de ulike produksjoner. Optimal bruk av grovfôr sammen med kraftfôr v/ Rune Aas, Tine og Bioforsk/NILF
14:15 - 15:00	Rundballer <—> plansilo/grop; Beregninger av kostnader, fremtidsrettet investeringer Eksempel på gode valg v/ Vidar Westum, NLR

ÅPEN HALL

i Tynsethallen fredagskveldene.

Alle ungdommer er velkommen til å tilbringe tid i TYNSETHALLEN fredagskveldene framover.

Formålet er samvær og aktivitet.

Ungdom fra 11 til 15 år	kl. 1500-1630
Ungdom fra 16 år og oppover	kl. 1930-2130

**Tilbudene vil være lek, spill, dans og sosialt samvær.
Et sted å være.**

Kom som du er, innesko eller sokkelesten.

Ved spørsmål, kontakt FYSAK-koordinator Stein Kaasin tlf. 45 66 16 88

JENTER – GUTTER – LANGE - KORTE – TYNNE – TYKKE – MØRKE - LYSE

ALLE ER VELKOMMEN! ALT GRATIS.

Utsmykning engasjerer

Det betyr noe hvordan det ser ut rundt oss. Bygninger, utsmykning og hvordan vi organiserer veier, byggefelt og plasser påvirker oss. Samtidig forteller alt dette noe om utviklingen av vårt samfunn. Oppi alt dette skaper endring og nye tiltak reaksjoner hos oss, av både positiv og negativ art.

Ordførerens side

Over tid har Tynset utmerket seg visuelt ved at vi har fått mange utsmykninger og kunst som skaper interesse langt utover våre egne grenser. Når trollene ble produsert her stod det Tynset på et av Norges mest populære suvenirer, og stortrollet vårt har blitt avbildet og vært et yndet klatreobjekt. Dette har og avstedkommet våre Troll dager og ikke minst Trollkjerringprisen, noe som har satt oss på kartet. Likeledes har sparken blitt et sterkt symbol for kommunen, med Norges eneste sparkfabrikk, og ikke minst verdens største spark på torget. Jada, det er visst noen som hevder rekorden er slått, men vi skal slå tilbake på en eller annen måte. Uansett så er dette visuelle symboler som betyr noe for identiteten vår, og som vi har et forhold til som vårt, spesielt når sparken fortsatt produseres hos oss her det er sparkføre.

Andre kunstgjenstander og annen utsmykning har det nok vært mer delte meninger om. Ståltårnet er spesielt der det ruver ved jernbanen, og selv om det kan virke litt fremmedartet, så står det støtt. Det er viktig å ha med seg det litt skjeve humoristiske blikket til vår utsmykning også, og våre drosjesjåfører har markert dette med å sette opp sitt eget tretårn etter modell av ståltårnet, med værbjørn i toppen. En meget morsom kommentar, som flere enn meg har trukket på smilebåndet av. Dette bringer oss til våre kjære værelser på taket av rådhuset.

Selv om de snurrer litt mindre enn før er de majestetiske konger som vises på lang avstand. Det å krone Norges tøffeste rådhus med værelgene var både dristig og spennende av vår utsmykningskomité, og setter en ekstra spiss på opplevelsen i Tynset sentrum.

I den senere tid her det dukket opp flere utsmykninger som også har skapt debatt og overrasket forbipasserende. Først ute i høst kom turbinen opp i rundkjøringa ved Nord-Østerdal videregående skole, og mange var nok spente på hvordan det ville bli. I utgangspunktet tenkte en at dette ville bli litt stusselig, men med knallrød lakk og belysning ble nok mange positivt overrasket. Kallenavnene er kommet som perler på en snor; vifta, tutgrammofonen og sementbilen er noen jeg har snappet opp. Kulvertens street art må også nevnes, der fire kunstnere fra Bergen, byen med det beste miljøet innen denne genre, fikk i oppgave å dekorere med et mer urbant og ungdommelig uttrykk. Lokale barn og ungdom fikk også delta i det prosjektet, og resultatet har blitt en kulvert med mye liv og fargerike bilder i tidsriktig uttrykk. Siste stikk innen utsmykning er de gigantiske myggene utenfor Nord-Østerdal videregående skole, som svært få av oss kunne tenke seg å møte i levende live. Dette setter bokstavelig talt spiss på innkjøringa til Tynset fra Tylldalsveien, og markerer at her skjer det mye spennende. Om kvelden er de rett og slett fantastiske!

Foto : Ingrid Eide / Ingrafo

Politiske møter

Januar - mars 2015

Ingen møtedatoer fastsatt
da magasinet gikk i trykken.

Se ajourført kalender på
www.tynset.kommune.no

Kortspillfestivalen

Klar for litt teatertapas?

Ttrafo gjentar suksessen fra tidligere i år og arrangerer Kortspillfestivalen for andre gang. Det skjer i mars 2015.

Kortspillfestivalen er en scenekunstfestival for forestillinger på under 10 minutter. Den første kortspillfestivalen ble arrangert i mai i år, med stor suksess. Mange innslag var med, både lokale og utenfor regionen. Lørdag var spilledag og søndag var kursdag.

– Denne formen holder vi på når kortspillfestivalen arrangeres for andre gang 7. og 8 mars 2015, forteller Siri Beate Fossum, leder i Ttrafo. Festivalen er åpen for alle – teatergrupper, enkeltpersoner, organisasjoner – profesjonelle som amatører. Fellesnevner er spilleglede.

– Vi tror at vi gjennom kortteaterformen kan gjøre teateret mer tilgjengelig for flere, både utøvende og publikum. Det blir som små smakebiter med scenekunst for å vekke appetitten! Rett og slett litt teatertapas!

– Festivalen i mai i år fikk vist bredden i scenekunstmiljøet i Fjellregionen. Det gror overalt, og vi er så stolte over å kunne tilby en anledning der man kan vannes litt og vokse seg større og sterkere. I disse sentraliseringstider er det ekstra viktig å vise at vi står på egne ben og er aktive i vårt lokalmiljø, ivrer Fossum.

Lørdag 7. mars er Kulturhuset åpent for alle som vil komme og se. 12-15 små teaterforestillinger spilles i ulike saler og rom i huset. I tillegg vil det være aktiviteter rundt omkring som setter kreativiteten og fantasien i sving. Søndag blir det kurs for alle som vil, både i og utenfor teatermiljøene. Planen for disse er ennå ikke klar, men i fjor var tilbudet sirkus, teatersport og scenekamp.

– Da er bare å begynne forberedelsene. Vi ses i mars 2015, oppfordrer Fossum.

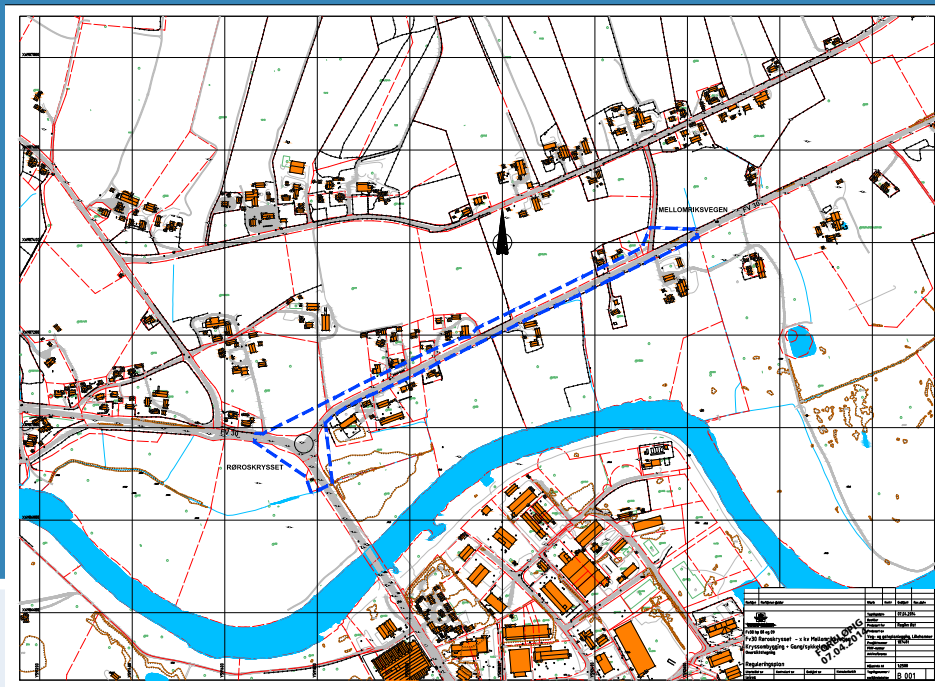
Det er mange meninger om utsmykning og kunst, og på dette feltet er det ikke snakk om å bli enige. At det kommer reaksjoner av forskjellig slag er veldig bra, for dersom utsmykning og kunst ikke hadde skapt noen reaksjon, så hadde det nesten vært mislykket. Vi vil få mere slik utsmykning i fremtiden, og da ser vi frem til enda flere reaksjoner. Det er i hvert fall spennende at vi på Tynset har så mange ulike uttrykk av kunst, utsmykning og arkitektur! Det speiler vårt samfunn på en god måte, der det er rom for ulike typer mennesker, miljøer og meninger, og det er en kvalitet vi skal dyrke frem i enda større grad i fremtiden, på alle nivåer.

*Ha ei riktig god jul og et strålende nytt år!
Helsing ordfører Bersvend Salbu*

Nå blir det rundkjøring i Røroskrysset

Nå blir det både rundkjøring, gang- og sykkelveg i Røroskrysset, hvor det har vært mange uhell. Nå skal det bli det tryggere å ferdes for alle trafikanter i dette området. Statens vegvesen Region øst har lagt fram forslag til reguleringsplan for fylkesveg 30 Røroskrysset – Mellomriksvegen.

Det skal etableres rundkjøring i Røroskrysset og gang- og sykkelveg opp til Mellomriksvegen på vestsiden av fylkesvegen. Langs FV30 fra Tynset sentrum til Motrøakrysset med RV3 går det i dag en eksisterende gang- og sykkelveg. Den planlagte gang- og sykkelvegen har en strekning på ca 900 meter, og blir en videreføring av det eksisterende nettet til Mellomriksvegen.

Et sammenhengende gang- og sykkelvegnett til skole, fritidsaktiviteter og sentrum gir et bedre tilbud for myke trafikanter og vil by på en trygg skoleveg. Tynset kommune har ønsket å utvide gang- og sykkelvegprosjektet videre langs FV30 fram til Heim, en utvidelse på 2,4 km. Den utvidede strekningen er ikke prioritert i gjeldende handlingsprogram. Dermed finnes det bare ressurser til å planlegge det som skal bygges i perioden. Planarbeidet er utført av Statens vegvesen, i samarbeid med Tynset kommune.

Målsettingen med planarbeidet er:

- Ombygging av Røroskrysset til rundkjøring, plassert slik at den får en fartsreduserende virkning for trafikken gjennom krysset
- Å bedre trafikksikkerheten for gående og syklende ved etablering av gang- og sykkelveg langs FV30
- Redusere sannsynligheten for ulykker
- Å utvikle løsninger som er miljøvennlige, holdbare og enkle å bygge og vedlikeholde

Ombyggingen av krysset skal utføres som rundkjøring med ytre diameter 40 meter, plassert slik at den får en fartsreduserende virkning for trafikken gjennom krysset. Mellom sirkulasjonsareal og overkjørbart areal skal det brukes kantstein av granitt.

Planen fremmes etter avtale med Tynset kommune, jf plan- og bygningslovens § 3-7, og legges nå ut til offentlig ettersyn på Tynset rådhus. Reguleringsplankart med tilhørende bestemmelser kan finnes på tynset.kommune.no og vegvesen.no.

Eventuelle merknader til planen kan sendes til enten Statens Vegvesen eller Tynset kommune:

Statens vegvesen Region øst
Postboks 1010, 2605 Lillehammer

Tynset kommune
Plan, byggesak og geodata, 2500 Tynset

Eier du en SEFRAK-registrert bygning?

Mange bygninger i Norge er registrert i SEFRAK-registreret, og mange huseiere vet nok ikke at deres bygning er registrert her.

SEFRAK-registeret er et landsdekkende register over eldre bygninger og andre kulturminner. Registeret skal på den ene siden være et redskap for praktisk utvikling og utforming av lokalmiljøet, på den annen side være et hjelpemiddel for alle som søker kunnskap om vår historiske bakgrunn.

SEFRAK-registrering

Navnet står for «Sekretariat For Registrering av faste Kulturminne i Noreg», som var navnet på den institusjonen som påbegynte arbeidet med registeret. Årsaken til at registreringen kom i gang, var at stadig flere av våre eldre bygninger ble revet eller ødelagt på annen måte. I dag ligger ansvaret for registrering og vedlikehold av data hos Riksantikvaren.

Denne registreringa ble gjennomført i årene 1975 til 1995. Registratorene kartla alle eldre bygninger, de tok bilder og gjorde skisser. I SEFRAK-registret står opplysninger ombygningens alder og senere endringer av bygningen, opprinnelige bruk, konstruksjon, byggemateriale etc. I Finnmark ble det registrert eksisterende bygg fra før 1945, mens det for resten av landet ble registrert bygninger bygget før 1900, og i enkelte kommuner ble også en del bygninger bygget etter 1900 tatt med i dette registret. Kulturminner eldre enn 1537(reformasjonen) og byggverk eldre enn 1650 er automatisk freda.

Hva innebærer en SEFRAK-registrering for huseier?

Det er forskjell på om en bygning eller eiendom er fredet eller vernet. Bygninger er fredet etter kulturminneloven og vernet etter plan- og bygningsloven, dvs. gjennom en reguleringsplan med bestemmelser. "Verneverdig bygning" brukes mer generelt, uavhengig av formell status. Det at et hus er registrert i SEFRAK gir det ikke automatisk vernestatus, og legger heller ikke spesifikke restriksjoner på hva som kan gjøres med det. Registrerte bygninger kan ha høy verneverdi - eller ingen verneverdi i det hele tatt. I enkelte tilfeller kan bygninger som ikke er registrert i SEFRAK ha verneverdi. For å avklare en bygnings verneverdi må bygningen undersøkes nærmere - helst ved en befaring.

SEFRAK-registreringa fungerer mer som et varsko om at det bør gjøres en lokal vurdering av verneverdien før en eventuelt gir tillatelse til å rive, flytte eller endre bygningen. For bygninger som er eldre enn 1850, er det lovfesta (Kulturminnelova §25)) at en slik vurdering må gjøres før bygge- eller rivesøknad blir godkjent. En SEFRAK-status på en bygning vil kunne ha en innvirkning på behandlingstiden på en byggesøknad siden en slik vurdering medfører at den ikke har krav på 3 ukers behandlingsfrist.

Kulturvernavdelingen ved Fylkeskommunen gjør en vurdering av verneverdi for bygningen eller anlegget. Vurderingen gjøres skriftlig etter henvendelse fra eier med konkrete planer om tiltak på bygningen,

eventuelt så oversendes saken fra saksbehandler i en eventuell byggesak om dette ikke er gjort tidligere.

Fylkeskommunens uttalelse er rådgivende til kommunen. Kommunen fatter vedtak i eventuell bygge-/rivesak. I enkeltsaker der kulturminner som vurderes som særlig viktige trues av inngripen, kan fylkeskommunen påklage kommunens vedtak etter plan- og bygningsloven. Fylkesmannen fatter da endelig vedtak.

Til tross for vernemulighetene i plan- og bygningsloven kommer verneinteressene i mange tilfeller for sent inn i byggesaksbehandlingen. Å undersøke på forhånd om det er knyttet verneinteresser til byggetiltaket, vil i mange tilfeller forhindre konflikter mellom utbygger- og verneinteresser. Fylkeskommunen kan være til hjelp i prosessen med å planlegge restaurering eller ombygging av SEFRAK-registrerte bygninger, med faglige råd og veiledning. De gir også informasjon om tilskuddsordninger for istandsetting og restaurering av kulturminner.

Kommunen har gjennom plan- og bygningsloven hovedansvaret for forvaltningen av vårt fysiske miljø, og dette inkluderer også kulturminner og kulturmiljøer.

SEFRAK-registerets bruk i plan- og byggesaker

SEFRAK-registeret brukes som et grunnlag både i byggesaker og i utformingen av overordnede areal- og reguleringsplaner, samt brukes av fylkeskommuner og kommuner i saksbehandling og planlegging. Det er et godt hjelpemiddel i det alminnelige kulturminnevernet, det vil si i arbeidet med verneverdige, men ikke fredede bygninger generelt. Bygningens verneverdi må vurderes i hvert enkelt tilfelle.

I 2000 startet Riksantikvaren sitt overvåkingsprogram "Gamle hus da og nå". Overvåkingsprogrammet har som mål å kartlegge tapsutviklingen og endringer for SEFRAK-registrerte bygninger og årsaker til dette. 18 kommuner overvåkes over en tidsperiode av fem år. I 2010 begynte det tredje omdrev, slik at de utvalgte kommunene kontrolleres nå for tredje gang.

Tilgang til bygningsopplysninger

På nettsida "Miljødata på kart" (<http://www.miljostatus.no/kart/>) kan du sjekke om huset ditt er registrert i SEFRAK-registeret. Skriv SEFRAK i søkefeltet, kryss av og zoom inn på den aktuelle eiendomen.

Dersom du eier en bygning som er SEFRAK-registrert, kan du kontakte byggesaksavdelingen i kommunen og be om kopi av originalskjemaet med alle opplysningene om bygningen.

Illustrasjonsfoto: Ingrid Eide / Ingrafo

God Jul

til alle våre lesere!

Hilsen
redaksjonen

B

NORGE P.P. PORTO BETALT

Returadresse: Tynset kommune, Servicetorget, Rådhuset, 2500 Tynset

Utvalgte filmer i desember

Fullstendig program finner du på www.tynsetkino.no

VINTERSØVN

Drama

Aydin er en velstående hotelleier som koser seg med å skrive moraliserende avisspalter mens leieboerne i landsbyen herses med av pengeinnkreverne hans. Hjemme har Aydin ofte de beste hensikter, men han ser ikke hvordan arrogante innblanding sårer en forbitret kone og en nedbrutt søster. Da vinteren isolerer det lille samfunnet, vokser også konfliktene.

EXODUS - Gods and Kings 3D

Action /eventyr

Norgespremiere 19. desember!

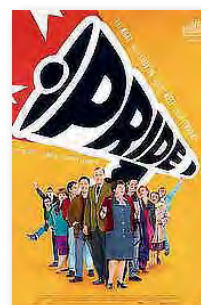
Historien om den rebelske lederen Moses (Christian Bale) som gjør opprør mot den egyptiske faraoen Ramses (Joel Edgerton), bringes til liv ved bruk av det siste innen visuelle effekter og 3D, og viser 600.000 slavers monumentale flukt fra Egypt og de grusomme møtene med de dødelige landeplager.

Solan og Ludvig JUL I FLÅKLYPA

Familiefilm

Det nærmer seg jul, og Flåklypa Tidene-redaktør Frimand Pløsen har lovet bygda snø. Reodor Felgen setter i gang med å bygge verdens kraftigste snømaskin.

PRIDE

Drama/komedie

Året er 1984 og Margaret Thatcher styrer Storbritannia med jernhånd. Gruvearbeiderne streiker og mange familier sliter med å få endene til å møtes. I London bestemmer en gjeng med homofile seg for å samle inn penger til gruvearbeidernes familier. De samler inn penger, men har store problemer med å finne noen som ønsker å ta i mot. Til slutt får de kontakt med et gruvesamfunn i Wales og setter seg i den fargerike minibussen for selv å overlevere donasjonen. Det blir en kulturkollisjon uten like.

Se program med tider og priser på plakater, i kulturfolderen, i aviser og tynsetkino.no.
Billettsalg starter en time før forestilling. Telefon billettsalg: 62 48 52 59